

RESÜMEE

Süsteemravi kõrvaltoimed

Dr Anneli Elme, SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla

Onkoloogiline süsteemravi on teinud viimase 10a jooksul suure arengu-hüppe. Teadmisi ja kogemusi lisades diagnoosime vähktõbe varem ja ravitulemused paranevad. Suurt osa vähk-kasvajatest saab ravida. Kui mitte tervendavalt, siis palliatiivselt.

Vähktõbe võib pidada reguleerimatuks rakkude vohamiseks, kus lisaks kiirele kasvule on iseärasuseks ka kasvaja invasioon ümbritsevatesse kudedesse ja metastaaside teke. On olemas eksperimentaalsed tõendid, et piisab vaid ühest vähirakust, et tekiks fataalse tulemusega proliferatsioon. Teaduslikud uurimistulemused näitavad, et konkreetne doos vähivastast kemoterapeutikumi põhjustab surma konstantses hulgas vähirakkudes. See tähendab, et mida väiksem on vähktõve rakkude koguhulk (mida varem haigus diagnoositakse), seda suurem on tõenäosus vähkkasvaja hävitamiseks keemiaravi abil.

Keemiaravi on suuresti suunatud rakuproliferatsiooni inhibeerimisele, millega peatatakse ka vähirakkude invasiivne ja metastaatiline vohamine.

Erinevalt mikroobidest, mis oma biokeemiliselt struktuurilt suuresti erinevad peremeesorganismist, on vähirakud lähtunud organismi normaalsetest kudedest ning seega ehituslikult vägagi sarnased normaalsete rakkudega ega paku hästitabatavaid sihtmärke ravimirünnakuks.

Vähivastaste tsütostaatikumide terapeutiline indeks on väike ning seetõttu kahjustuvad paraku ka organismi normaalsed rakud – tekivad n.ö. kõrvaltoimed. Enim tundlikud koed keemiaravile on kiiresti paljunevad koed nagu luuüdi ja seedetrakti limaskest, juuksejuured jne. Sagedasemaid akuutsed kõrvaltoimed on iiveldus, oksendamine, väsimus, kõhulahtisus, kõhukinnisus jpm. Tõsisemaks akuutseks kõrvaltoimeks on luuüdi supressioon, millega kaasneb immuunvastuse nõrgenemine ning risk eluohtlike infektsioonide tekkeks. Kroonilised kõrvaltoimed, mis võivad avalduda kuid-aastaid peale vähiravi on südametoksilisus, kopsutoksilisus, neerutoksilisus, neurotoksilisus, steriilsus jne. Haiguse võib põhjustada tromboosi, ülemise õõnesveeni sündroomi, valu, halvatust, teadvusehäireid, hüperkaltseemiat jm.

Haigete huvides on, et me tunneme vähiraviga seotud kõrvaltoimeid ning oskame arstina tüsistuste tekkel professionaalselt reageerida.